

**Донецька обласна універсальна наукова бібліотека
ім. Н.К. Крупської
Науково – методичний відділ**

“Ярмарок творчих ідей”

(дайджест за звітами роботи бібліотек області в 2001 р.)

Донецьк 2002

Бібліотеки області уважно і оперативно реагують на соціальні зміни в суспільстві, відповідно змінюючи форми і методи роботи. Ними накопичений цікавий досвід, який може стати у нагоді колегам. Дане видання не має на меті детальне висвітлення кожного надбання, це – своєрідний дайджест, з якого бібліотечні працівники отримають корисну інформацію про шляхи виживання в скрутних економічних умовах, впровадження нових інформаційних технологій, координацію роботи з органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, ЗМІ, рекламну діяльність, створення інноваційних типів бібліотек, ефективні форми обслуговування читачів, організацію дозвілля тощо.

В останні роки відбулися суттєві зрушення в галузі інформаційних технологій, які відкрили нові можливості для організації розповсюдження інформації. 17 ЦБС області мають 72 комп'ютери, 6 – підключення до Інтернет, електронну пошту. В Артемівській, Маріупольській для дорослих, Харцизькій ЦМБ в 2001 році відкриті Інтернет-центри на кошти, отримані від грантів Посольства США в Україні.

В автоматизованому режимі реєстрації читачів, обробки літератури, довідково-бібліографічного обслуговування працюють Донецька для дорослих, Дружківська, Костянтинівська, Краматорська, Маріупольська для дорослих центральні міські бібліотеки. Так, в Дружківській ЦМБ створені електронні бази “Закон”, “Економіка”; в Маріупольській ЦМБ – “Економіка”, “Періодика”, в Донецькій ЦМБ для дорослих – “Закон”, систематична картотека статей, краєзнавча картотека в електронній формі.

Тісне співробітництво з органами місцевого самоврядування сприяє посиленню ролі бібліотек в суспільстві, зростанню поінформованості населення, допомагає у вирішенні нагальних проблем. Ефективною формою такого співробітництва є центри з питань місцевого самоврядування, які діють майже в усіх центральних бібліотеках міст і районів області. Досвід Краматорської міської ЦБС був узагальнений і розповсюджений по бібліотеках. Але як вирішують це питання в інших ЦБС? В Горлівській та Харцизькій ЦМБ центри інформації з питань місцевого самоврядування розташовані в читальних залах і містять матеріали про структуру, режим роботи органів влади, відомості про керівних осіб, графік прийому ними громадян, зміст прийнятих місцевими органами влади нормативних актів. Інформація надається як в електронному, так і в друкованому варіантах. Окрім матеріалів, що розкривають роботу органів місцевого самоврядування, в центрі зосереджені газети – “Голос України”, “Урядовий кур'єр”, а також “Відомості Верховної Ради України”, “Офіційний вісник України”.

Заслуговує на увагу і досвід бібліотекарів Макіївської міської ЦБС. Згідно з рішенням міського голови в місті визначений єдиний день проведення політінформацій в установах та на підприємствах – вівторок. В цей день бібліотечні працівники проводять огляди центральних і місцевих газет, інформаційні хвилинки. В бібліотеках встановлені адресні поштові скриньки для кореспонденцій міському голові. В свою чергу, від міськради бібліотеки одержують інформаційні видання “Вісник Макіївки”, “Хроника

недели”, з яких відвідувачі можуть почерпнути інформацію про документи з питань діяльності органів місцевого самоврядування.

Збагачує бібліотечну діяльність, підвищує престиж бібліотек співробітництво з громадськими організаціями. З 1998 року на базі Донецької ЦМБ для дорослих працює інформаційний центр “Клуб громадських ініціатив”, метою якого є реалізація програм “ТІРМС” (Територіальні інформаційні ресурси місцевого самоврядування). Ці програми призначені для сприяння розвитку низових ланок місцевого самоврядування, підвищенню рівня громадянського навчання населення, розвитку позашкільного навчання, освоєнню користувачами інформаційних технологій, розвитку локальних мереж Інтернет. В рамках “Клубу...” здійснюється робота по створенню тематичних інформаційних стендів, створено електронну версію інформаційного бюлетеня “Вісник місцевих співтовариств”, на сторінках якого бібліотека має можливість розмістити інформацію про свою діяльність. Завдяки “Клубу громадських ініціатив” ЦМБ має підключення до Інтернет і можливість користування послугами електронної пошти.

Плідно працюють бібліотеки над виконанням державних, міських соціально–культурних програм. Так, бібліотеки Шахтарської міської ЦБС уклали договір з центром здоров’я в межах міської довгострокової програми “За здоровий спосіб життя”. Результатом співпраці стали акції “Активність – шлях до довголіття”, “Людина похилого віку потребує уваги, турботи, співчуття”, дні медичних знань “СНІД – хвороба віку”, бібліосеріал “Міні – енциклопедія для дівчат”, лекторій “Недуга, небезпечна для життя”, актуальна розмова “Світ здоров’я та краси”.

В Добропільській міській ЦБС налагоджений міцний зв’язок з медико–соціальним центром “Надія”, де проводяться уроки добра, милосердя. Третій рік в територіальному центрі соціального захисту працює пункт видачі літератури для людей похилого віку.

Взагалі, надання особливої уваги людям похилого віку з обмеженими можливостями – характерна риса усіх бібліотечних закладів області. В Мар’їнському районі вже звичними стали візити ввічливості, під час яких бібліотекарі відвідують понад 50 ветеранів війни і праці. А в с. Придорожньому Старобешівського району бібліотека спільно з народним музеєм стала місцем спілкування ветеранів війни, для яких проводяться години історичної пам’яті, поетичні години по творчості поетів–фронтовиків, солдатські вогники тощо.

Сьогодні фінансово–економічне оздоровлення бібліотек не може здійснюватись тільки за рахунок бюджетних асигнувань. Вони пристосовуються до умов ринкових відносин, залучають спонсорські, благодійні внески, надають платні послуги населенню.

Прикладом пошуку нових шляхів виживання може бути Маріупольська міська ЦБС для дорослих. Завдяки впровадженню в свою діяльність фандрейзингу, бібліотеки знайшли нові шляхи перебудування своєї політики, адаптації до нових умов. У 2001 році ЦБС залучила 103,5 тис.

грн позабюджетних коштів, з них понад 59,5 тис. грн – від платних послуг, 39,8 тис. грн – перший транш гранту від Посольства США в Україні, решта – спонсорська передплата періодичних видань, благодійництво.

Зараз кошти від надання платних послуг населенню – майже єдине джерело поповнення бібліотечних фондів. Асортимент платних послуг доволі різноманітний: нічний абонемент, продаж дублетної та зношеної літератури, плата за користування комерційною літературою та МБА, оренда приміщень, оформлення реєстраційних документів і т. ін. До традиційних послуг щорічно додаються нові. Так, в Дружківській міській ЦБС це сканування друкованих матеріалів, комп'ютерний набір текстів та їх роздрукування, підбір по Інтернету матеріалів для рефератів та курсових робіт, розробка сценаріїв масових заходів на замовлення підприємств, виготовлення та ламінування документів, поздоровлень. Якщо в 2000 році ЦБС заробила близько 5 тис. грн, то в 2001 році – більше 17 тис. грн, одержала можливість придбати нові книги, заплатити за послуги Інтернет.

Останнім часом увійшли в практику такі шляхи поповнення бібліотечних фондів, як акції “Подаруй бібліотеці книгу”, “Книга в дарунок”, що проводяться в усіх ЦБС області. Завдяки таким акціям фонди бібліотек значно поповнюються художньою літературою, підручниками, виданнями різних галузей знань. В бібліотеках створюються фонди читацької ініціативи, які теж позитивно впливають на рівень оновлення бібліотечних фондів. Так, у фонді читацької ініціативи, створеному на базі бібліотеки – філіалу № 1 Дружківської міської ЦБС зібрано близько 300 примірників найпопулярнішої літератури, якою користується 175 читачів.

Надходять до бібліотек і дарунки від громадських організацій, духовних установ. Сектор рідкісної книги Харцизької ЦМБ отримав в дарунок від Храму святих апостолів Петра і Павла видання “Євангеліє” та “Біблію” 1905 року; від Міжрегіонального наукового центру клінічної мікрохірургії – великоформатний альбом публікацій про Центр. Український культурологічний центр передав бібліотеці літературу, що надійшла від української діаспори (300 примірників).

Підвищенню іміджу бібліотек, залученню нових користувачів сприяє рекламна діяльність. Тут велику роль відіграє співробітництво бібліотек з засобами масової інформації. Тісний зв'язок з місцевими газетами і радіо підтримують бібліотеки Дружківської міської ЦБС. Так, в 2001 році в газетах було надруковано 35 публікацій. Щомісяця в газеті “Дружковський робочий” друкуються поради бібліотекаря О. Бурлуцької про те, як правильно вибирати і читати книги, розміщуються відомості про найпопулярніші книги року, огляди краєзнавчої літератури. Цікавим і змістовним був цикл передач “Бібліотечна палітра” на місцевому радіо. Він включав такі теми: “Бібліотеки: історія і сучасність”, “Новинки літератури з економіки”, “Загадки моди” та ін. Протягом року ЦМБ готує для радіо прес-реліз “У колі бібліотечних справ”.

Співробітництво з ЗМІ сприяє не тільки популяризації бібліотек, а й надає можливість поповнити книжкові фонди. Усі міські бібліотеки

одержують безкоштовний примірник щотижневої газети “Окно”, мають поетичні збірки “Провінция”, “Исповедь”, “Поэзия Дружковки”, “Неизвестные таланты”. За участю кореспондентів газети проводяться засідання літературних об’єднань “Сучасник” та “Поетичні вітражі”.

Бажаними гостями в редакції газети “Знамя Победы” і на міському кабельному телебаченні є бібліотечні працівники Шахтарської ЦМБ. Завдяки ентузіазму, творчій енергії бібліотекаря абонементу “Юність” Л.Г.Гокун в місті ведеться активна пошукова робота, результатом якої стало проведення круглого столу в редакції газети “Знамя Победы”, створення нової програми на міському телебаченні “Наша історія”, рубрики “Моє місто” в місцевих газетах.

Широка рекламна кампанія проводиться під час святкування Всеукраїнського дня бібліотек. Наприклад, Добропільська міська ЦБС провела місячник реклами бібліотек “Диво, ім’я якому книга”. Багато уваги приділили наочним формам – були розроблені яскраві плакати, листівки, оголошення, запрошення; оформлені стенди “Бібліотека для вас”, випущені рекламні довідники “ЦМБ запрошує”. Під час місячника відбулися конкурси на кращу книгу і кращого читача.

Характерною ознакою часу є створення інноваційних типів бібліотек–світлиць, музеїв, центрів духовного відродження, екологічного виховання тощо.

Заслуговує на увагу діяльність бібліотеки – філіалу № 7 Донецької міської ЦБС для дорослих. Це – бібліотека–музей Петровського району м. Донецька. Основна мета бібліотеки–музею – виявлення, збирання та надання користувачам матеріалів, пов’язаних з рідним краєм. Тут зібраний краєзнавчий фонд, ведеться дослідницька робота з вивчення історії міста і Петровського району зокрема. Велику допомогу бібліотеці надають краєзнавці–дослідники. Саме завдяки їм краєзнавчий фонд поповнився новими дослідженнями: “Хроніка історії донецької землі”, “Партизанська Петрівка”, “Видатні люди Петрівки”, “Поети великі та малі”. Своїм відвідувачам бібліотека пропонує різноманітні заходи: презентацію книги Б.Краснікова “Партизанська Петрівка”, краєзнавчу гру “Пам’ятати та берегти”, рекламно–літературний огляд “Повертаймо пам’ять до свого роду”, екологічну трибуну “Тривоги рідного краю”. Вже декілька років бібліотека–музей практикує проведення туристичних мандрівок, історичних подорожей. Нещодавно відсвяткував 5-річний ювілей поетичний салон “Єднання”, з нагоди якого в бібліотеці відбулася літературна одіссея “Душа тисячоліть шукає себе в слові” за участю місцевих поетів.

Стильська та Роздольненська сільські бібліотеки Старобешівського району працюють як центри грецької культури. Тут оформлені куточки національного відродження “Греки: історія, побут, культура”, книжкові виставки “Греція нашими очима”. Зацікавленість учасників визвали вікторини “Чи знаєш ти свій рідний край?”, “Традиції, обряди та звичаї греків”. Справжнім святом для мешканців с. Стила став День грецької культури “В океані рідного народу відкривай духовні острови”.

Бібліотека–філіал № 3 Торезької міської ЦБС, що має назву “Дім природи”, працює в тісному контакті з міською інспекцією екологічної безпеки. Інспекція регулярно виділяє кошти для проведення Дня юного еколога и Дня довкілля; для усіх бібліотек ЦБС передплачує газету “Наш край”, придбала для Дому природи підручники з екології.

Вугледарська міська бібліотека для дорослих провідною формою роботи обрала бібліотерапію, вважаючи книгу і читання важливими чинниками душевної стабільності людини. В бібліотеці оформлений куточок “Бібліотерапія”, який постійно оновлюється, проводяться заходи з циклу “Крок назустріч”, серед яких бесіди–відкриття, бесіди–поради “Цілюща властивість читання”, “Благотворний вплив книги”, “Очищувальна сила співчуття”, “Доброчинна краса”. З пенсіонерами, інвалідами бібліотерапевтичні заходи проводяться вдома.

Справжнім місцем невимушеного творчого спілкування читачів різних категорій є клуби за інтересами.

Центром духовного єднання став для відвідувачів Галицинівської сільської бібліотеки–філіалу Мар’їнської районної ЦБС клуб “Слово віри”, де традиційно проводяться цикли духовних бесід “Книга, відкрита для всіх”, “В пошуках істини”, свята Різдва, Великодня, Трійці.

Літературна вітальня “Берегиня”, яка створена на базі бібліотеки–філіалу ім. О.С. Пушкіна Макіївської міської ЦБС основними формами роботи обрала літературні вечори, поетичні зустрічі, вечори обміну думками про прочитане, засідання за круглим столом, на яких присутні місцеві поети, викладачі української мови та літератури, члени колективів художньої самодіяльності.

Справжніми осередками сімейного спілкування стали клуби “Шарм” і “Фенікс”, що працюють в Слов’янській міській ЦБС. Тут регулярно проводяться сімейні свята “День сім’ї у нас сьогодні – свято дружби і любові”, “День любих мам і бабусь”. Під час свята “День сім’ї у нас сьогодні...” відбулося вшанування кращих читачів, яким були вручені читацькі білети в номінаціях: “Наймолодший читач”, “Найчитаюча сім’я”, “Найактивніший помічник бібліотеки”. А в День матері члени клубу “Фенікс” представили літературно-музичну композицію “Це мамине свято весна принесла”, поетичний вінок “Та, що всім нам рідна і дорога”.

Заслуговує на увагу досвід спільної роботи бібліотеки – філіалу № 14 Маріупольської міської ЦБС для дорослих і позашкільного клубу “Темп”. На базі клубу проводяться заходи циклу “Юридична скринька”, серед яких: День правових знань, морально–правова експрес–гра “Подорож країнами Закону, Права і Моралі”, турнір правознавців “Кримінальна відповідальність неповнолітніх”, брейн–ринг “Я і мої права”. Правове виховання юних громадян проводиться згідно міській “Програмі правової освіти населення в м. Маріуполі на 2001 – 2005 рр.”.

Напрямки роботи клубів за інтересами різні, але мета у них одна – знайти шляхи до душ та сердець читачів, стати для них другом і порадником.

Найбільш активно бібліотекарі застосовують масові форми роботи, виявляючи неабиякий творчий підхід. Серед них: журнальний калейдоскоп, година-дайджест (Донецька міська ЦБС для дорослих), інформаційний брокінг, день добрих сюрпризів (Дружківська міська ЦБС), вечір-легенда, літературно-музичний урок (Єнакіївська міська ЦБС), літературне ревію, сімейний уїкенд (Краснолиманська міська ЦБС), кіноурок, школа бізнесу, фуршет-інформ (Макіївська міська ЦБС), економічний КВК (Торезька міська ЦБС), вечір народної мудрості, книжковий хіт-парад, поетичні вітражі (Харцизька міська ЦБС), екологічна мозаїка, калейдоскоп цікавих фактів (Шахтарська міська ЦБС), урок майстерності ярмарок журнальних статей (Ясинуватська міська ЦБС), історично-краєзнавчий диліжанс (Артемівська районна ЦБС), акція милосердя (Великоновосілівська районна ЦБС), ерудит-лото, екологічний бумеранг (Добропільська районна ЦБС), ветеранська толока, фольклорна перерва (Олександрівська районна ЦБС), часи пізнання (Старобешівська районна ЦБС) тощо.

Творчий пошук бібліотекарів і надалі сприятиме посиленню ролі бібліотек в суспільстві, залученню нових читачів, підвищенню престижу бібліотечної професії.

Складач:	Н.П. Супрунець
Редактор:	О.Г. Полева
Відп. за випуск:	Н.П. Авдеєнко

Комп'ютерний набір:	В.І. Копійка
---------------------	--------------